

VZPON PAPEŠTVA IN NASTANEK CERKVENE DRŽAVE

cezaropapizem – koncept vladanja, po katerem je nosilec posvetne oblasti tudi nosilec verske oblasti
teokracija – oblika vladanja, v kateri najvišja verska oblast izvaja tudi posvetno oblast v državi

Položaj Cerkve v zgodnjem srednjem veku

- hierarhična ureditev:
 - cerkvene dieceze – na čelu je škof
 - patriarhati
 - na čelu patriarh
 - načelovali so skupinam cerkvenih diecez = patriarhatom
 - patriarhati so obsegali velik del imperija
 - prvi patriarhati: Rim, Antiohija, Aleksandrija
 - od l. 381 Bizanc
 - od l. 451 Jeruzalem
 - rimski škofi so zahtevali vodilno vlogo v krščanstvu (nasledniki sv. Petra – vodilni Kristusov apostol, prvi rimski škof)
- 7. st. – vzpon islama
 - arabska osvajanja
 - krščanska skupnost in cerkvena organizacija v S Afriki in na Bližnjem vzhodu slabita
 - vplivna le še rimski in carigrabski patriarhat

Vzpon rimskih škofov

bizantinski cesarji so še nadzirali delovanje carigrabskega patriarhata, nadzor nad rimsko cerkvijo pa so izgubili

- cesarska oblast prebivalcem v Italiji ni mogla zagotavljati varnosti → rimski škofi prevzamejo funkcioniranje skupnosti
- v Rimu in osrednji Italiji nadomestijo cesarsko oblast
 - skrb za delovanje oblastnih organov, varnost in oskrba prebivalstva (predvsem v času napadov, plenjenja, lakote)
- diplomatska dejavnost
 - ohranjanje stikov z dvorom v Carigradu, z vladarji ljudstev, ki so ogrožala Rim in njeno bogastvo (odvrnejo Hune od napada na Rim, omilijo plenjenje Rima)
- njihova družbena vloga v rimski skupnosti in osrednji Italiji preseže vlogo verskega vodje (tudi politični organizatorji, vsestranski skrbniki) → od takrat jih imenujejo papeži
- vzdrževanje stikov z diecezami v zahodnorimskem imperiju (prevlada krščanstva nad poganstvom, pokristjanjevanje)

Pokristjanjevanje poganskih delov Evrope pred nastankom papeške države

- potekalo počasi (predvsem na podeželju)
- Galija v 7. stol. že skoraj v celoti pokristjanjena
 - v SV Galiji deloval Kolumbon – začel z ustanavljanjem samostanov
- anglosaški menih Bonifacij
 - širil krščanstvo med germanskimi plemeni v Turingiji, na Bavarskem
 - vpliv pri reorganizaciji in reformi Cerkve
- irski menihi
 - masovno romali na tuja ozemlja, širili krščanstvo
 - misijonarji

Ustanavljanje samostanov

- Benedikt iz Norie
 - dal postaviti samostan v Monte Cassinu
 - tam ustanovil meniški red – benediktinci
 - v samostanih uveljavil redovna pravila (recitiranje o božjem delovanju, osebna molitev, branje Svetega pisma, ročno delo – na poljih, v delavnicah)
 - hitro širjenje benediktinskih samostanov po Italiji
 - menihi podrejeni stalnemu življenju v samostanu, slepi poslušnosti opata (opat – vodja samostana, odgovoren za vse, kar se je tam dogajalo)
- Gregor I. Veliki
 - pomemben cerkveni voditelj, teolog, menih
 - 590 – 604 papež: podpiral ustanavljanje benediktinskih samostanov
 - napisal knjigo Dialogov – posvečena Benediktu iz Norie

Nastanek papeške države

- zveza med Cerkvijo in frankovsko državo
 - frankovski vladarji so sprejeli katoliško vero – dobili pomembno vlogo pri vladanju v zahodnem svetu
 - bogatenje Cerkve zaradi zvestobe frankovski državi
 - razpolagali z velikimi posestvi, za katere niso plačevali davkov
 - darovanje posestev Cerkvi (ljudje so si želeli zagotoviti nebeško plačilo)
 - čas Karolingov: obvezno plačevanje cerkvene desetine
- Pipin Mali je nasilno odstranil merovniškega kralja Hilderika III.
 - dobi podporo Cerkve
 - 751 okronan za kralja Frankov
 - njegov naslednik sin Karel Veliki (leta 800 okronan za cesarja) – velik zaščitnik cerkve
- papeška posest = patrimonij sv. Petra (globoko v rimskem podežlju, največja posest v Italiji, prinašala visoke dohodke)
- papeška država
 - nastala iz posestev, ki jih je Pipin daroval cerkvi + posestev, ki jih je papež imel od prej v upravi (dediščina svetega Petra)
 - bila pod frankovsko oblastjo, še vedno del vzhodnorimskega cesarstva

Razlike med vzhodom in zahodom

- razlike so se začele pojavljati ob koncu starega/začetku srednjega veka
- velike razlike nastale v 8. in 9. stoletju
- vdor Arabcev v Evropo – zmanjšanje moči carigrajskega, jeruzalemskega, antiohijskega, aleksandrijskega patriarha
- rimski papež je zahteval avtoriteto nad ostalimi patriarhi
 - preostali patriarhi (predvsem carigrajski) zahtevali enakopravnost – nestrinjanje papeža
- vmešavanje politike v vero
 - rimski papež odvisen od frankovskih (kasneje nemških) cesarjev
 - bizantinski patriarh odvisen od bizantinskega cesarja
- nasprotja pri verskem obredu
 - na zahodu bogoslužje potekalo v latinskem jeziku, na vzhodu v grškem
 - na vzhodu niso priznavali člena, ki ga je dodala zahodna cerkev: Sv. Duh izhaja iz Očeta in Sina (vzhodna cerkev priznava, da Sv. Duh izhaja le iz Očeta)
- pokristjanjevanje Slovanov
 - vzhodna cerkev se je usmerila v pokristjanjevanje slovanskih plemen v JV in V Evropi

- začetnika: Ciril in Metod (8. stoletje)
- vzhodna cerkev je bogoslužje pri Slovanih vršila v slovanskih jezikih (za razliko od zahodne) – pridobili veliko novih vernikov, razširili svoj vpliv

Velika shizma (1054)

- papež Leon IX. je v Carigrad poslal odposlanca
- zahteval je podpis sklepov o bogoslovnih vprašanjih in spornih območjih na jugu Italije
- patriarh Mihael Kirularij je podpis sklepov zavrnil – posledično izobčen iz Cerkve
- patriarh izobčil papeža Leona IX.
- pride do velike shizme = razkol med zahodno (rimokatoliško) in vzhodno (pravoslavno) cerkvijo
- bistvo cerkvenega razkola: neenotnost Cerkve kot institucije

Investiturni boj

investitura = imenovanje škofov

- nemški cesar Oton I. je na območju svojega cesarstva sam imenoval škofove
 - podeljeval jim je obsežne posesti (niso smeli imeti otrok, da njihova posest ne bi bila dedna – s tem bi cesar izgubil nadzor)
 - škofi so mu v zameno nudili vojsko
 - z imenovanjem si je cesar zagotavljal moč in red v državi
- odvisnost papeža in Papeške države od nemškega cesarstva
 - Oton I. si je pridobil pravico, da sodeluje pri imenovanju papeža – ta mu moral v zameno obljubiti zvestobo
 - nemški cesar si je tako pridobil posvetno in cerkveno oblast → papeži nasprotujejo

Reforme Cerkve

- gibanje za reformo cerkve
 - začelo se je med benediktinskimi menihi iz opatije Cluny
 - cerkvi so želeli povrniti ugled in moč
 - papeži podprli gibanje
- zahteve:
 - odprava laične investiture – cesarji ne bi smeli imenovati papeža (imenovati bi ga moral kardinal) in škofov (imenovati bi jih morali pripadniki stolne duhovščine)
- uvedli so celibat (samsko življenje duhovnikov)
- prepovedali so simonijo (kupovanje cerkvenih služb)
- edini jezik bogoslužja bi naj bila latinščina

Diktat (Dictatus papae, 1075)

- papež Gregor VII.
- razglasil je položaj papeža:
 - papežu pripada pravica imenovanja in odstavljanja cesarjev
 - papež edini lahko zavrže vse sodbe
 - rimska cerkev je nezmotljiva
 - nihče, ki se ne strinja s Cerkvijo, ne more biti rimokatoličan

Reakcija cesarja na reforme

- nemški cesar Henrik IV. se z diktatom ni strinjal
 - papeža je odstavil
 - papež Gregor VII. ga je v zameno izobčil

- odziv na izobčenje: Henriku podporo odrečejo še nemški škofi, knezi pa mu postavijo ultimat
 - za priznanje cesarske funkcije mora v enem letu doseči preklic izobčenja
- cesar se je odpravil k papežu v grad Canossa, po treh dneh dosegel preklic
- nadaljevanje investiturnega boja
 - fevdalci se niso strinjali z radikalnimi spremembami
 - kralja Anglije in Francije sta se odpovedala investituri
- konkordat v Wormsu (1122)
 - sklenjen v Nemčiji
 - škofov in opatov več ne izbira cesar
 - škofi niso državni uradniki, temveč so enakopravni visokim fevdalcem
 - zmanjša se moč nemških cesarjev, poveča pa se moč papežev

Avignonsko suženjstvo (11. CESAR IN PAPEŽ)

- trgovina z odpustki (beri učbenik str. 49)
- spor med papežem Bonifacijem VIII. in Filipom IV. Lepim
- Avignon (1309 - 1378)
- 1378 - Gregor XI. se vrne v Rim
- obdobje dveh papežev
- 1417 konec Zahodne shizme (koncil v Konstanci; obsodba Jana Husa)